

Ομιλία στη διδυμοποίηση των δήμων Αιγάλεω-Κυθρέας

Στις 24 του Μάρτη 1997 έγινε στο Δημοτικό Μέγαρο Αιγάλεω η σεμνή τελετή της διδυμοποίησης των Δήμων Αιγάλεω και Κυθρέας. Σ' αυτήν παρέστησαν και προσφώνησαν την συγκέντρωση εκπρόσωπος του νομάρχη Αττικής του Υπουργείου Εξωτερικών, του Μητροπολίτη Νικαίας, εκπρόσωπος της Κυπριακής Πρεσβείας ο Δήμαρχος Αιγάλεω, κ. Γιάννης Μυστακόπουλος, ο Δήμαρχος Κυθρέας κ. Κώστας Φραγκούδης, ο Αντιδήμαρχος Κυθρέας κ. Κυριάκος Έλληνας και ο Δημοτικός σύμβουλος Κυθρέας κ. Γεώργιος Κοκής, που μιλώντας στη συγκέντρωση προσπάθησε να τοποθετήσει τοπικά και χρονικά την Κυθρέα, και να τη ζωγραφίσει έτσι που όλοι να σχηματίσουν ζωντανή την εικόνα της λατρευτής μας κωμόπολης.

Είπε τα πιο κάτω:

Παρακαλώ θερμά τους εκλεκτούς επίσημους προσκεκλημένους, που παρευρίσκονται στη σεμνή τούτη τελετή της διδυμοποίησης των Δήμων Αιγάλεω και Κυθρέας να μου επιτρέψετε να μη προσφωνήσω στην ιδιότητα με την οποία εδώ προσήλθατε, όχι γιατί δε θέλω να σας τιμήσω ιδιαίτερα, αλλά για τον απλούστατο λόγο ότι όλοι όσοι βρίσκεσθε εδώ απόψε μαζί μας μου είσθε αγαπητοί, για τούτο και μόνο το λόγο, σας λέω:

Αγαπητοί μου,

Όταν μου προτάθηκε να μιλήσω στη σημερινή γιορταστική εκδήλωση με την ευκαιρία της δεύτερης φάσης της διδυμοποίησης των αδελφών πια Δήμων

Γεώργιος Κοκής

Αιγάλεω και Κυθρέας, έκδηλη ήταν η χαρά μου και μεγάλη η ικανοποίηση που ένιωσα για τούτη την τιμητική πρόταση, αλλά συνάμα ενσυνείδητα βαρύ και ασήκωτα καταθλιπτικό το δέος, για το εγχείρημα που αναλάμβανα, να παρουσιαστώ σήμερα μπροστά σας και να σας μιλήσω τόσο, όσο είναι αρκετό να πάρετε μια ιδέα και να σχηματίσετε μέσα σας ζωηρή και καθαρή εικόνα του πώς και τι ήταν, τοπικά και χρονικά, αλλά προσδίδοντας της τον ιδιάζοντα τόνο και χρώμα, που ανέκαθεν έχει. Πολύ φοβούμαι πως τα λόγια μου θα αποδειχτούν πολύ φτωχά για το σκοπό τούτο.

Έτσι επικαλούμαι τη δική σας επιεική κρίση, με την παράκληση αφού επιστρατεύσετε τη σκέψη και τη φαντασία σας, να τις αφήσετε ελεύθερες για να μπορέσουν αυτές οι δύο μαζί να συμπληώσουν τη σκιώδη και αμυδρή εικόνα που θα σας παρουσιάσω.

Στην ανατολική εσχατιά της Μεσογείου εκεί όπου ανταμώνουν τρεις ήπειροι, η Ασία, η Αφρική και η Ευρώπη, εκεί όπου κατά καιρούς άνθισαν, συγκρούστηκαν και αλληλοεπίδρασαν, όσοι κατά καιρούς στον περίγυρό της άνθισαν πολιτισμοί, απλώνεται η γη της λεμονιάς και της ελιάς, το γκριζοπράσινο φύλλο το ριγμένο στο πέλαγος, η μεγαλόνησος Κύπρος, το τρίτο σε μέγεθος νησί σ' ολόκληρη τη Μεσόγειο, επέκταση των μαγευτικών του Αιγαίου νησιών, πουμάζεψε του καθενός την ομορφιά και ζηλότυπα την κράτησε πάνω της για να την επιδεικνύει πάντα με καμάρι σ' όλους,

έτσι που έγινε πια παραδεκτό απ' όλους πως είναι τόπος που του ταίριαζε να γεννήσει τη θεά της ομορφιάς και του έρωτα, την Κύπριδα Αφροδίτη.

Στο νησί τούτο, που έχει δυο μεγάλες οροσειρές, στα βόρεια τον τουρκοκρατούμενο σήμερα Πενταδάκτυλο και στα νότια το Τρόδος, ανάμεσά τους την πεδιάδα της Μεσαορίας που στενάζει κι αυτή στο μεγαλύτερό της μέρος κάτω από την ασήκωτη μπότα του Αττίλα, σε μια του Πενταδάκτυλου καταπράσινη πλαγιά, εκεί όπου πλούσιο απ' τα σπλάχνα του νερό αναπηδά, για να σχηματίσει την πιο μεγάλη στο νησί πηγή, τον Κεφαλόβρυσο, βρίσκεται η καταπράσινη Κυθρέα, κάπου δεκατέσσερα χιλιόμετρα βορειοανατολικά της πρωτεύουσας Λευκωσίας.

Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 160 μέτρων κι έχει έξι ενορίες, την Συρκαλιά, Χαρδακιώτισσα, Άγιο Γεώργιο, Άγιο Ανδρόνικο, Αγία Μαρίνα και Χρυσίδα, την καθεμιά με την εκκλησία που λειτουργούσε τακτικά, γιορτή και Κυριακή, με τις τοπικές αρχές και από το 1915 με το Δήμαρχό της και κάπου 31/2 χιλιάδες κατοίκους. Οι κάτοικοι τούτοι που οι ρίζες τους φτάνουν ως τα τρίςβαδα της ιστορίας κι ακόμα πιο βαθιά εκεί όπου δε βρίσκονται γραπτές μαρτυρίες, είναι διασκορπισμένοι σ' όλα τα ελεύθερα σήμερα μέρη της Κύπρου και αρκετοί έχουν διασπαρεί σε ξένες χώρες, μια κι αποδιώχτηκαν με τη βία των όπλων και την αδικία που επιβάλλει η δύναμη του βάνουσα ισχυρού, από τις πατρογονικές τους εστίες. Γύρω της βρίσκονται τα χωριά Νέο Χωριό, Μια μηλιά, Τραχώνι, Παλαίκυθρο, Βώνη, Έξω Μετόχι, Μπέη Κιογιού, Επηχώ, Τζιάος.

Η Κυθρέα πρωτοαναφέρεται στις ιστορικές πηγές ως Χύτροι, όνομα που οφείλεται στη μεγάλη πηγή της και προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη χύτροι, στην ιωνική διάλεκτο κύτροι, όπως στις Θερμοπόλες, αναφέρει ο Ηρόδοτος βρίσκονται θερμά λουτρά, τα Χύτρος καλούσι οι επιχώριοι και τον ιδρυτή της, που θεωρείται ο Χύτρος, γιος του Άλεδρου ή Αλεξάνδρου, το γιο του Ακάμαντα, το γιο του Θησέα. Έτσι, οι Χύτροι έχουν κτιστεί από το δισέγγονο του Θησέα, του δημοφιλέστερου βασιλιά των Αθηνών, που εμείς τώρα γινόμαστε δίδυμα αδέρφια, μ' ένα τους Δήμο ανανεώνοντας έτσι και διατηρώντας τους αρχέγονους συγγενικούς δεσμούς.

Κατά καιρούς πήραν τα ονόματα Χύθροι, Κατά καιρούς πήραν τα ονόματα Χύθροι, Κύθροι, Κυθρίων πόλις, Κυθρέα, Κύθηρα, πιθανώς από το κύειν τα θήρια, σχετική και αυτή ονομασία με την πηγή που διέθετε και την πλούσια φυτική βλάστηση που απ' αυτή γεννιόταν, Κυθαίρεια, στα βυζαντινά χρόνια. Τζυρκά, την περίοδο της φραγκοκρατίας, Κυθρέα, σήμερα και Degirmenlik κατά την τουρκοκρατία, που σημαίνει αλευρόμυλοι, γιατί εξ αιτίας της μορφολογίας του εδάφους και της πηγής με το άφθονο νερό, λειτουργούσαν τριάντα δύο συνολικά αλευρόμυλοι, που άλεθαν τα σιτηρά, της Μεσαρίας κυρίως, τα μετέτρεπαν σε αλεύρι για να θρέψουν όλο σχεδόν τον κόσμο του νησιού.

Η περιοχή Κυθρέας σύμφωνα με αρχαιολογικά αποδεικτικά στοιχεία, είχε κατοικηθεί από τα προϊστορικά χρόνια, έκτοτε δε η κατοίκηση ήταν συνεχής. Αναπτύχθηκε σε πόλη-κράτος, όπως γινόταν άλλωστε με όλες τις αρχαίες ελληνικές πόλεις, με το δικό της βασιλιά,

τη βουλή και το δήμο. Αναφέρεται μάλιστα και ένας της βασιλείας, ο Πυλαγόρας. Ήταν ένα από τα δώδεκα βασίλεια του νησιού και σαν τέτοιο αναφέρεται μέχρι τον 7ο αιώνα π.Χ. που απορροφήθηκε από το βασίλειο της Σαλαμίνας, το ξακουστό εκείνο της Κύπρου που είχε ιδρυτή του τον Τεύκρο βασιλιά από τη δική σας και δική μας Σαλαμίνα.

Προς την παραλία τούτη και ευημερούσα πόλη, που απέχει περί τα 60 χιλιόμετρα από την Κυθρέα, μεταφέρθηκε με ζηλευτό τρόπο, μέσο υδραγωγείου, του οποίου τα ερειπωμένα κατάλοιπα σώζονται μέχρι σήμερα σ' αρκετά σημεία της διαδρομής του, το νερό του Κεφαλόβρυσου. Και είναι τούτος ο λόγος που επέβαλε την απορρόφηση και την ένταξη του στα όρια της Σαλαμίνας. Άκμασε στα ρωμαϊκά χρόνια και τούτο καταδεικνύεται από ένα υπέροχο μπρούντζινο άγαλμα του Ρωμαίου αυτοκράτορα. Σεπτίμιου Σεβήρου από τον οποίο φαίνεται ότι δέχθηκε μεγάλη ευεργεσία και για το λόγο τούτο έφτιαξε το υπερφυσικό με κλασική ελληνική τέχνη άγαλμά του που βρέθηκε θαμμένο στα χώματα της περιοχής που λέγεται Άγιος Δημητριανός το 1928 και σήμερα κοσμεί το αρχαιολογικό μουσείο στη Λευκωσία, δείγμα τρανό της ευμάρειας της πόλης των Χύτρων κατά την εποχή εκείνη. Αξίζει να σας πω, πως από πολύ παλιά, όπως εδώ στην Αθήνα ξακουστό είναι του Υμηττού το μέλι, στην Κύπρο τότε, ήταν το Χύτριο μέλι και τούτο αναφέρεται σε πολλές ιστορικές πηγές.

Κατά τα χριστιανικά χρόνια οι Χύτριοι, έγιναν έδρα επισκόπου. Ο χρονογράφος Λεόντιος Μαχαιράς απαριθμεί στο χρονικό του τους πέντε ιεράρχες σαν επισκόπους Χύτρων. Κατά χρονο-

λογική σειρά, σύμφωνα με υπάρχουσες μαρτυρίες, οι γνωστοί Κυθρέας ήσαν: Πάππος 310-368, Αθανάσιος, Νικήτας, Φωτεινός, Σπυρίδων, Ευστάθιος, Γερμανός και Δημητριανός, μέχρι το 1222, οπότε καταργήθηκε από τους Φράγκους η επισκοπή της Τζυρκάς.

Από αυτούς ο απλοϊκός μυλωνάς Δημητριανός έχει ανακηρυχθεί σε άγιο και τούτο γιατί εκτός από την άγια ζωή του και την αμετρη προς το ποίμνιό του αγάπη, όταν οι Χύτριοι πλήγηκαν από βαρβαρική επιδρομή το 911 μ.Χ και ενώ ήταν υπέργηρος, ακολούθησε οικειοθελώς το ποίμνιό του στην εξορία στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής, μέχρι τη Βαγδάτη, όπου κατάφερε, με την πειθώ των λόγων του να τους ελευθερώσει και να τους επαναφέρει στην πατρική γη.

Προς τιμή του κτίστηκε εκκλησία που γιόρταζε στις 6 του Νιόβρη, μέρα που τιμάται η μνήμη του και η γύρω περιοχή φέρει σήμερα το όνομά του. Τα λείψανα του άγιου πατέρα, όσα διεσώζοντο στην εκκλησία της Χαρδακιώτισσας, τα διαφύλαξε και τα μετέφερε στις ελεύθερες περιοχές ο ευλαβής ιερέας Παπακώστας, όπως μεταφέρθηκε και η εικόνα της Παναγίας, πρόσφυγες και αυτοί μαζί μας, να περιμένουν την ευλογημένη άγια μέρα του γυρισμού.

Όλα τα ιστορικά γεγονότα που επηρέασαν το νησί μας άφησαν βαθειά τα σημάδια τους στην Κυθρέα. Αναρίθμητα αγγεία, ειδώλια, ενεπίγραφες πλάκες, τάφοι, τοπωνύμια τα οποία δε μου παρέχεται χρόνος να απαριθμήσω ούτε συνοπτικά καν να αναφέρω, μαρτυρούν την παρουσία όλων εκείνων που απ' αυτήν πέρασαν. Λέξεις στην καθημερινή χρήση, όπως φραγκομαχαλάς, σαράγιο,

χαραή, μας θυμίζουν φράγκους και τούρκους κατακτητές που πέρασαν απ' εδώ.

Αν και η Κυθρέα στα χρόνια της τουρκοκρατίας έδωσε το όνομά της στο δικό της διαμέρισμα, το κατηλλίκι, αν και οι μύλοι και η γη της στο μεγαλύτερο μέρος κατέχονται και νεμόντουσαν από τους κατακτητές που δυνάστευσαν τους αυτόχθονες Έλληνες κατοίκους εντούτοις τα λίγα χρόνια της αγγλικής κατοχής ήσαν αρκετά για να εξαγοράσουν οι Έλληνες τη γη τους και με τίμιες συναλλαγές να αφαιρέσουν κάθε δικαίωμα σε ξένους πάνω στη γη της Κυθρέας κι έτσι στα προ της εισβολής του 1974 χρόνια ούτε ένας Τούρκος να μη βρίσκεται σ' αυτή, ούτε να' χει ιδιοκτησία στην κυθρεώτικη γη. Ο λόγος είναι απλός. Αυτοί ήσαν οι κουβαλητοί, οι σφετεριστές. Παρά το ότι ήσαν οι δυνατοί, δεν αγάπησαν ποτέ τη γη που κατείχαν. Γι' αυτούς ήταν ξένη η κυθρεώτικη γη. Έδρεπαν τους καρπούς της μόνο.

Νεμόντουσαν τα αγαθά, που οι ντόπιοι μοχθούσαν να γίνουνε. Ποτέ δεν έσκαψαν με τα χέρια τους τη γη της ούτε την πότισαν με τον ιδρώτα, το δάκρυ και το αίμα τους για να την κάμουν να καρπίσει. Για τούτο έφυγαν, αφήνοντας τη γη ανέπαφη, σ' αυτούς που τη νοιάζονταν γιατί εκεί γεννήθηκαν από πάππου προς πάππου, σ' αυτούς που παθιασμένα την αγαπούν και πραγματικά τη λάτρευαν. Σ' αυτούς που η αγάπη για τον τόπο τους, τους έκαμε ένα μ' αυτόν. Και η αγάπη, τούτη δεν περιοριζόταν στα στενά όρια της Κυθρέας, μα επεκτεινόταν κι αγκάλιαζε ολόκληρη την Κύπρο και τη μητέρα Ελλάδα. Δείγμα τρανό κι αδιάψευστο τούτης της λατρείας, οι Κυθρεώτες εθελοντές που ήρθαν και πολέμησαν εδώ κατά τους

απελευθερωτικούς πολέμους του 1912-13 για Θράκη και Μακεδονία και αργότερα για Μικρά Ασία.

Ανάμεσά τους ο μετέπειτα δήμαρχος Κυθρέας ο Ξυλογλύπτης, γιατρός, ο Γεώργιος Κυριάκου, μαζί με τον αδελφό του Γιάγκο, ο αργότερα ιερέας Παπακώστας Γεωργιάδης και πολλοί άλλοι, χωρίς να υστερήσουν στον πόλεμο του 1940, που και σ' αυτόν έδωσαν το παρόν τους.

Μαρτυρία τρανή της αγάπης προς την πατρίδα, της ανιδιοτελούς φιλοπατρίας, το μνημείο του ήρωα του 1955-59 Σπύρου Χατζηγιακουμή που στήθηκε στην πλατεία του Κεφαλόβρυσου και βρίσκεται ακόμη και τώρα με την τούρκικη κατοχή εκεί για να μας θυμίζει το βαρύ προς τη βαθειά λαβωμένη πατρίδα που όλοι μας έχουμε χρέος.

Τελειώνοντας με τα λίγα που ανέφερα και τα πολλά που παράλειψα, σας καλώ όλους, αφού επιστρατεύσετε όσες καλλιτεχνικές κρύβετε μέσα σας δυνάμεις, να πάρετε νοερά στα χέρια σας ένα πελώριο καμβά και με το μαγικό πινέλο που θα σας δώσει η νεράιδα του Κεφαλόβρυσου της Κυθρέας, συντροφιά με του βουνού τη ρήγαινα, να φτιάξετε τη δική σας ζωγραφιά της Κυθρέας. Μη λυπηθείτε τα χρώματα. Απλώστε τα ελεύθερα, σπάταλα, μαστορικά. Ανακατέψτε τα από το πιο απαλό ως το πιο βαθύ όλα μαζί όσα ένα ουράνιο τόξο διαθέτει και τότε θάχετε το θαύμα. Την εικόνα της καταπράσινης κι ανθόσπαρτης Κυθρέας. Για να μη υστερήσει ο πίνακας σας προσθέστε τις μυρωδιές από τ' αγριολούλουδα, τους λεμονανθούς, τα τριαντάφυλλα και γαρύφαλλα κι απ' όλα τα ήμερα και άγρια αρωματικά φυτά.

Προτού σας αφήσω να χαρείτε να κλείσω με τούτα:
τούτο το μαγευτικό πίνακα, επιτρέψτε

Του Χύτρου πανέμορφη κόρη,
Κυθρέα παινεμένη,
Σ' αγαπώ.
Στα σπλάχνα σου κρύβεις
προγόνων μου λείψανα
Σε προσκυνώ.
Μνημεία της Τέχνης
Ξεδίπλωσες τόσα!
Σε θαυμάζω.
Των παιδιών σου το μόχθο απλόχερ' αμείβεις.
Σ' ευλογώ.
Ο Άγιος Δημητριανός που σε σκέπει
τα παιδιά σου φροντίζει
Τον τιμώ.
Τους διωγμένους θα φέρει
σιμά σου και πάλι.
Το πιστεύω.
Ανοικτή την αγκάλη σου να' χεις
δροσερή να' ναι σαν πρώτα, να καρτερεί.
Προσδοκώ.
Το θαύμα ξανά θε να γίνει.
Το νερό που θα πιούμε θα το δεις.
Το νιώθω.
Δροσόλουστη κόρη
του Θησέα ατόφια εγγόνι,
Δε σε ξεχνώ.
Ευλογημένη Κυθρέα
τη μυρωμένη αγκαλιά σου
Λαχταρώ
Σ' αυτή στοργικά σαν μια μέρα με βάλεις
Θ' αναπαυθώ.